

Pořadové číslo: 1/2012

Vydáno dne: 5. března 2012

Výkladové stanovisko Energetického regulačního úřadu

k předmětu úpravy ustanovení § 11a odst. 3 až 5 zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů

Právní předpis:

Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů

Ustanovení právního předpisu:

§ 11a odst. 3 až 5 energetického zákona

Související právní předpisy:

§ 51a a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Čl. 3 odst. 3 směrnice Rady 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách

Příloha I odst. 1 písm. b) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/72/ES o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou

Příloha I odst. 1 písm. b) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/73/ES o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem

I. Účel výkladového stanoviska

Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon), ve znění pozdějších předpisů, v ustanovení § 11a odst. 3 upravuje právo zákazníka na odstoupení od smlouvy uzavřené s dodavatelem elektřiny nebo plynu v případě, že dodavatel zvýší cenu dodávky elektřiny nebo plynu nebo změní jiné smluvní podmínky dodávky elektřiny nebo plynu, a v této souvislosti stanoví dvě lhůty, v nichž je zákazník oprávněn svoje právo na odstoupení od smlouvy uplatnit.

Pokud zákazník v souladu s ustanovením § 11a odst. 3 energetického zákona uplatní právo na odstoupení od smlouvy, jejímž předmětem je dodávka elektřiny či plynu, je podle ustanovení § 11a odst. 4 energetického zákona takové odstoupení účinné k poslednímu dni kalendářního měsíce, ve kterém bylo dodavateli elektřiny či plynu doručeno, pokud zákazník neurčí pozdější den účinnosti odstoupení. Ustanovení § 11a odst. 4 energetického zákona dále stanoví, že pokud zákazník uplatnil svoje právo na odstoupení ve lhůtě 3 měsíců od účinnosti zvýšení ceny nebo změny jiných smluvních podmínek, avšak méně než 10 dnů před koncem daného kalendářního měsíce, je takové odstoupení účinné k poslednímu dni kalendářního

měsíce následujícího po měsíci, ve kterém bylo odstoupení dodavateli elektřiny či plynu doručeno.

Energetický regulační úřad výkladovým stanoviskem vydávaným podle ustanovení § 17e odst. 1 písm. d) informuje o přístupu, který bude zohledňovat ve své rozhodovací činnosti, bude-li se předmět sporu týkat aplikace ustanovení § 11a odst. 3 až 5 energetického zákona. Předmětem tohoto výkladového stanoviska je především bližší vymezení předmětu úpravy dané ustanoveními § 11a odst. 3 až 5 energetického zákona, právních vztahů, ve kterých je možné právo na odstoupení do smlouvy uplatnit, problematika lhůt pro odstoupení od smlouvy a účinků odstoupení od smlouvy.

II. Právo zvýšení ceny elektřiny nebo plynu nebo změny jiných smluvních podmínek

Pokud dodavatel elektřiny či plynu zvyšuje cenu elektřiny či plynu nebo mění jiné smluvní podmínky, jedná se tak o změnu obsahu smlouvy uzavřené mezi dodavatelem a zákazníkem (více také viz. Výkladové stanovisko Energetického regulačního úřadu č. 2/2011 ze dne 6. října 2011). Zákazník v takových případech zpravidla nemá žádnou možnost takovou změnu obsahu smlouvy jakkoli ovlivnit a sjednat si s dodavatelem elektřiny či plynu individuální podmínky dodávky tak, aby tyto byly i ve změněné podobě pro obě smluvní strany nadále vyhovující. Zákazníkovi tedy musí být umožněno učinit kvalifikované a svobodné rozhodnutí o tom, zda setrvá ve stávajícím smluvním vztahu s dodavatelem elektřiny či plynu i poté, kdy došlo ke změně obsahu původně sjednané smlouvy. Z tohoto důvodu přiznává ustanovení § 11a odst. 3 energetického zákona zákazníkovi právo odstoupit od smlouvy uzavřené s dodavatelem elektřiny či plynu v případech, kdy je dodavatel elektřiny či plynu na základě sjednané smlouvy se zákazníkem oprávněn zvyšovat cenu elektřiny či plynu nebo jinak měnit smluvní podmínky, a tohoto práva dodavatel využije. Vzhledem k tomu, že cena elektřiny či plynu nabízená dodavatelem je zpravidla tvořena pevnou složkou (paušálem), který je zákazník povinen hradit bez ohledu na množství odebrané elektřiny či plynu, a cenou elektřiny a plynu jako komodity hrazenou podle velikosti odběru, může ke zvýšení ceny elektřiny či plynu dojít jak zvýšením paušální složky ceny elektřiny či plynu, tak i ceny samotné dodávané komodity.

Právo dodavatele elektřiny nebo plynu jednostranně zvýšit (nebo obecněji jakkoli měnit) cenu dodávky elektřiny či plynu nebo měnit jiné smluvní podmínky, tj. měnit obsah závazků stran smlouvy, jejímž předmětem je dodávka elektřiny či plynu, není právem ze zákona, tj. takové právo dodavatele elektřiny nebo plynu nevyplývá z ustanovení § 11a či jiného ustanovení energetického zákona ani z jiného zákona. Dodavatel tak může svědčit právo zvýšit cenu dodávky elektřiny či plynu nebo měnit jiné smluvní podmínky jedině tehdy, pokud bylo takové oprávnění založeno smluvně, tedy bylo-li tak mezi smluvními stranami sjednáno.

Možnost takové jednostranné úpravy smluvních podmínek je však významně omezena ve smluvních vztazích s tzv. spotřebiteli, kterými podle občanského zákoníku jsou fyzické osoby, které při uzavírání a plnění smlouvy nejednají v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání¹⁾. Podle ustanovení § 56 odst. 1 občanského zákoníku totiž nesmějí spotřebitelské smlouvy obsahovat taková ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Ustanovení § 56 odst. 3 občanského zákoníku obsahuje demonstrativní (příkladný) výčet ujednání, která jsou ve smyslu ustanovení § 56

¹⁾ § 52 odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

odst. 1 občanského zákoníku považována za nepřipustná. Podle ustanovení § 56 odst. 3 písm. h) občanského zákoníku je potom nepřipustným takové ujednání, které dovoluje dodavateli jednostranně změnit smluvní podmínky bez důvodu sjednaného ve smlouvě. Ustanovení § 56 odst. 3 písm. h) občanského zákoníku je přitom vnitrostátní transpozicí bodu 1 písm. j) přílohy směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, podle kterého je nepřiměřeným ujednání zakládající možnost prodávajícího nebo poskytovatele jednostranně změnit podmínky smlouvy bez pádného důvodu, který je uveden ve smlouvě, a ustanovení § 56 odst. 3 písm. h) občanského zákoníku je tak třeba vykládat podle účelu a smyslu výše uvedeného ustanovení směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.

Aby tedy dodavateli elektřiny či plynu v tzv. spotřebitelských vztazích vzniklo právo jednostranně změnit smluvní podmínky, nejenže takové právo musí dodavateli elektřiny nebo plynu vyplývat ze smlouvy uzavřené se spotřebitelem, popř. z obchodních podmínek, které platily pro smluvní vztah se spotřebitelem v době sjednání smlouvy, ale ve smlouvě musí být rovněž sjednán objektivní, vážný a konkrétní důvod (podmínka), pro který má dodavatel elektřiny či plynu právo smluvní podmínky jednostranně změnit, a tím tak zasáhnout do obsahu závazků smluvních stran. Není-li ve smlouvě uzavřené se spotřebitelem takový objektivní, vážný a konkrétní důvod sjednán, jsou ujednání opravňující dodavatele elektřiny či plynu k jednostranné změně smluvních podmínek neplatná.

Protože je ustanovení § 56 odst. 3 písm. j) občanského zákoníku pouze příkladem nepřipustného smluvního ujednání ve spotřebitelské smlouvě a nadále platí generální zákaz nepřiměřených smluvních ujednání podle ustanovení § 56 odst. 1 občanského zákoníku, má Energetický regulační úřad zato, že výše uvedené závěry se analogicky vztahují na situace, kdy smlouva uzavřená se spotřebitelem opravňuje dodavatele k tzv. kvazi-jednostranné změně smluvních podmínek. Jedná se o případy, kdy je dodavatel elektřiny či plynu podle smlouvy oprávněn k iniciaci změny smluvních podmínek (je oprávněn nejruznějším způsobem navrhnout změnu smluvních podmínek), avšak k akceptaci návrhu změny smluvních podmínek není podle smlouvy třeba výslovného projevu vůle zákazníka nebo je projev vůle zákazníka spojen s marným uplynutím lhůty. Obráceně však zákazník podle smlouvy není oprávněn činit návrhy změny smluvních podmínek, které by se v důsledku nejednání dodavatele elektřiny či plynu staly pro obě smluvní strany závaznými. Taková smluvní ujednání podle Energetického regulačního úřadu jednoznačně znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran ve smyslu ustanovení § 56 odst. 1 občanského zákoníku, a jsou tudíž ve spotřebitelských vztazích neplatná.

Pro určování obsahu závazků spotřebitele vyplývajících ze smlouvy uzavřené s dodavatelem elektřiny nebo plynu je tak rozhodující znění smlouvy, popř. všeobecných obchodních podmínek, pokud se na ně smlouva odkazuje, ve znění platném, resp. účinném v době uzavření smlouvy mezi spotřebitelem a dodavatelem. Pozdější změny či „novelizace“ obchodních podmínek tak zpravidla nemají na obsah závazků žádný vliv.

III. Předmět úpravy ustanovení § 11a odst. 3 energetického zákona

Předně je třeba uvést, že ustanovení § 11a energetického zákona upravuje oprávnění různých kategorií zákazníků, nejenom spotřebitelů ve smyslu občanského zákoníku nebo zákona o ochraně spotřebitele²⁾. Protože ustanovení § 11a odst. 3 energetického zákona opravňuje zákazníka odstoupit od smlouvy bez jakékoli bližší specifikace, je třeba tomuto

²⁾ § 2 odst. 1 písm. a) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

ustanovení rozumět tak, že právo na odstoupení od smlouvy přiznává každému zákazníkovi, bez ohledu na skutečnost, zda se jedná o zákazníka, který je spotřebitelem, podnikající fyzickou osobu, či zákazníka, který je osobou právnickou. Jediným předpokladem pro vznik práva na odstoupení od smlouvy v zákonem stanovených případech tak je skutečnost, že zákazník sjednal s dodavatelem elektřiny či plynu smlouvu, jejímž předmětem je dodávka elektřiny či plynu, na jejímž základě je dodavatel oprávněn ke zvýšení ceny elektřiny či plynu či jiné změně smluvních podmínek, a tohoto práva dodavatel elektřiny či plynu využije.

Z ustanovení § 11a odst. 3 energetického zákona také zjevně vyplývá, že pro vznik práva na odstoupení od smlouvy není rozhodné, zda byla mezi zákazníkem a dodavatelem elektřiny či plynu sjednána smlouva s dobou trvání smluvního vztahu na dobu určitou nebo na dobu neurčitou.

Pokud by tedy dodavatel elektřiny či plynu informoval zákazníka o tom, že např. právo na odstoupení od smlouvy podle § 11a odst. 3 energetického zákona svědčí pouze takovému zákazníkovi, který je spotřebitelem, nebo pouze tehdy, byla-li mezi zákazníkem a dodavatelem elektřiny či plynu sjednána smlouva s dobou trvání smluvního vztahu na dobu neurčitou, může dodavatel elektřiny či plynu takovým sdělením zákazníkovi porušit povinnost uloženou v ustanovení § 11 odst. 1 písm. j) energetického zákona a tím naplnit znaky skutkové podstaty správního deliktu podle ustanovení § 91 odst. 1 písm. c) energetického zákona s možností uložení pokuty až do výše 50 mil. Kč.

IV. Lhůta pro uplatnění práva zákazníka na odstoupení od smlouvy

Zvýší-li dodavatel elektřiny či plynu cenu za dodávku elektřiny nebo plynu nebo změni-li jiné smluvní podmínky, je zákazník podle ustanovení § 11a odst. 3 energetického zákona oprávněn bez uvedení důvodu od takové smlouvy odstoupit. V případě, že dodavatel zákazníkovi neoznámí zvýšení ceny za dodávku nebo změnu jiných smluvních podmínek dodávky elektřiny či plynu v souladu s ustanovením § 11a odst. 3 energetického zákona³⁾ nebo jej nepoučí o jeho právu na odstoupení od smlouvy, je zákazník oprávněn odstoupit od smlouvy ve lhůtě do 3 měsíců od data zvýšení ceny nebo změny jiných smluvních podmínek dodávky elektřiny či plynu.

Energetický regulační úřad má zato, že ustanovení § 11a odst. 3 energetického zákona *explicite* upravuje „pouze“ konec lhůty, resp. nejzazší okamžik, kdy je zákazník oprávněn odstoupit od smlouvy, jejímž předmětem je dodávka elektřiny nebo plynu, když stanoví, že tak lze učinit do 3 měsíců od data účinnosti změny. Naproti tomu ustanovení § 11a odst. 3 energetického zákona, ale ani jiné ustanovení energetického zákona, nestanoví výslovně počátek lhůty, v níž je zákazník oprávněn právo na odstoupení od smlouvy uplatnit. Zákonem použitá formulace, podle které je zákazník oprávněn odstoupit od smlouvy do 3 měsíců „od data zvýšení ceny nebo změny jiných smluvních podmínek“, podle názoru Energetického regulačního úřadu nijak nesouvisí s určením počátku běhu lhůty pro uplatnění práva zákazníka na odstoupení od smlouvy. Toto časové vymezení se naopak vztahuje ke konci běhu lhůty pro odstoupení od smlouvy, neboť jeho prostřednictvím lze stanovit právě poslední den lhůty, v níž je zákazník oprávněn od smlouvy uzavřené s dodavatelem odstoupit.

Z výše uvedeného vyplývá, že zákazník je oprávněn uplatnit právo na odstoupení od smlouvy, jejímž předmětem je dodávka elektřiny nebo plynu, již od okamžiku, kdy se o zvýšení ceny či změně jiných smluvních podmínek dodávky elektřiny či plynu dozvěděl, např. z ceníků nebo smluvních podmínek uveřejněných dodavatelem elektřiny či plynu podle

³⁾ Ke způsobu a obsahu oznámení více viz. výkladové stanovisko Energetického regulačního úřadu č. 2/2011.

ustanovení § 11a odst. 1 energetického zákona, a to bez ohledu na skutečnost, zda ke zvýšení ceny elektřiny či plynu nebo změně jiných smluvních podmínek již došlo nebo zda účinky zvýšení ceny nebo změny smluvních podmínek mají teprve nastat.

Energetický regulační úřad vychází zejména z účelu ustanovení § 11a odst. 3 energetického zákona, kterým jako určitá protiváha smluvně založeného práva dodavatele zvyšovat cenu elektřiny či plynu nebo měnit smluvní podmínky je umožnit zákazníkovi odstoupit v takových případech od smlouvy uzavřené s dodavatelem a vyvázat se tak ze smluvního vztahu, jehož obsah již po zvýšení ceny nebo změně smluvních podmínek neodpovídá smlouvě, kterou zákazník s dodavatelem sjednal.

Právo zákazníka na odstoupení od smlouvy uzavřené s dodavatelem elektřiny či plynu v období přede dnem účinnosti zvýšení ceny nebo změny jiných smluvních podmínek dodávky energetický zákon výslovně upravuje v ustanovení § 11a odst. 3 věta druhá, tj. v těch případech, kdy dodavatel zákazníkovi oznámí svůj záměr zvýšit cenu či změnit smluvní podmínky dodávky elektřiny či plynu řádně a včas předem. Rovněž z této zákonné úpravy lze usuzovat, že záměr zákonodárce směřoval k tomu, aby zákazníkovi bylo umožněno ukončit smluvní vztah založený smlouvou ještě před tím, než dodavatelem stanovená vyšší cena za dodávku elektřiny či plynu, případně jiné smluvní podmínky, které nejsou pro zákazníka z nejrůznějších důvodů akceptovatelné, nabudou účinků.

Jiné výklady by vedly k založení podstatné nerovnosti v právech zákazníků, a to těch, kterým dodavatel elektřiny či plynu oznámil záměr zvýšit cenu či změnit jiné smluvní podmínky dodávky elektřiny či plynu v zákonem stanovené lhůtě včetně poučení o právu zákazníka na odstoupení od smlouvy, a zákazníků, kteří se dozvědí o zamýšleném zvýšení ceny nebo změně jiných smluvních podmínek vlastním přičiněním, když dodavatel na zákonem předvídaný postup oznámení zvýšení ceny nebo změny jiných smluvních podmínek dodávky elektřiny či plynu rezignoval. Ve druhém z uvedených případů by totiž zákazník byl oprávněn odstoupit od smlouvy, jejímž předmětem je dodávka elektřiny či plynu, nejdříve v den, kdy již fakticky došlo ke zvýšení ceny nebo změně jiných smluvních podmínek, tedy nikoli přede dnem, kdy zvýšení ceny či změna jiných smluvních podmínek dodávky elektřiny nebo plynu nabývá účinnosti. Zákazník by naopak musel vždy vyčkat na okamžik zvýšení ceny nebo změny jiných smluvních podmínek a setrvat tedy ve smluvním vztahu s dodavatelem za nadále nevyhovujících smluvních podmínek, a to bez ohledu na skutečnost, zda se zákazník o záměru dodavatele elektřiny či plynu zvýšit cenu za dodávku elektřiny nebo plynu či změnit jiné smluvní podmínky dozvěděl či nikoli, a to zřejmě minimálně do konce kalendářního měsíce, v němž došlo ke zvýšení ceny nebo změně jiných smluvních podmínek dodávky elektřiny či plynu, případně až do konce kalendářního měsíce následujícího, pokud by se zákazníkovi nepodařilo doručit odstoupení od smlouvy dodavateli do desátého dne před koncem kalendářního měsíce, v němž ke zvýšení ceny nebo změně jiných smluvních podmínek dodávky elektřiny či plynu došlo. Takový výklad je třeba odmítnout jako zjevně nelogický, znevýhodňující zákazníky v rozličných situacích a jdoucí proti samotnému smyslu a účelu samotného práva na odstoupení od smlouvy v případě změny obsahu smlouvy, kterou reálně neměl zákazník možnost ovlivnit.

Podle ustanovení § 11a odst. 3 energetického zákona je tedy zákazník oprávněn odstoupit od smlouvy, jejímž předmětem je dodávka elektřiny či plynu, v případě, že dodavatel elektřiny zvýší cenu za dodávku elektřiny nebo plynu nebo změní jiné smluvní podmínky dodávky, a to kdykoli v časovém rozmezí od okamžiku, kdy se zákazník o rozhodnutí dodavatele zvýšit cenu elektřiny či plynu nebo změnit smluvní podmínky dodávky elektřiny či plynu dozvěděl, až do uplynutí 3 měsíců ode dne účinnosti zvýšení ceny za dodávku či změny jiných smluvních podmínek.

V. Účinky odstoupení zákazníka od smlouvy

Ustanovení § 11a odst. 4 energetického zákona upravuje účinky odstoupení od smlouvy, jejímž předmětem je dodávka elektřiny nebo plynu, které zákazník uplatnil v důsledku zvýšení ceny za dodávku elektřiny či plynu či změny jiných smluvních podmínek dodávky ze strany dodavatele. Energetický zákon *explicite* stanoví, že odstoupení zákazníka od smlouvy je v takovém případě účinné zásadně posledním dnem kalendářního měsíce, v němž bylo dodavateli elektřiny či plynu doručeno. V případě, že je odstoupení zákazníka od smlouvy doručeno dodavateli méně než 10 kalendářních dnů před koncem kalendářního měsíce, jsou účinky odstoupení zákazníka od smlouvy podle ustanovení § 11a odst. 4 energetického zákona spojené až s posledním dnem měsíce následujícího po měsíci, ve kterém bylo odstoupení dodavateli doručeno. Smysl této zákonné úpravy spočívá především v nutnosti realizace smluvní úpravy volby či změny dodavatele prostřednictvím procesu změny dodavatele elektřiny či plynu, který je ovládán určitými principy a lhůtami pro uskutečnění úkonů subjektů zúčastněných na procesu změny dodavatele. Podle stávající právní úpravy^{4,5}) je přitom nezbytné proces změny dodavatele elektřiny či plynu zahájit nejpozději desátý pracovní den před datem účinnosti změny dodavatele⁶).

Vedle samotné dikce ustanovení § 11a odst. 4 energetického zákona to jsou právě výše uvedené důvody, pro které Energetický regulační úřad zastává názor, že ustanovení § 11a odst. 4 energetického zákona, pokud jde o stanovení účinků odstoupení od smlouvy, je nutně aplikovatelné jak na případy, kdy zákazník uplatnil právo na odstoupení od smlouvy po nabytí účinnosti zvýšení ceny nebo změny jiných smluvních podmínek dodávky elektřiny nebo plynu, tak na případy, kdy zákazník využil práva na odstoupení od smlouvy ještě před nabytím účinnosti takových změn cen nebo jiných smluvních podmínek. Pokud by neplatil princip D – 10 dnů, nutně by docházelo k četným případům, kdy by se sice zákazník uplatněním práva na odstoupení od smlouvy podle § 11a odst. 3 energetického vyvázal ze smluvního vztahu s předchozím dodavatelem a mohl by i sjednat smlouvu, jejímž předmětem by byla dodávka elektřiny či plynu, s novým dodavatelem, ale toto smluvní zajištění dodávek by nebyl schopen včas realizovat v procesu změny dodavatele a dostal by se tak do zcela reálného nebezpečí neoprávněného odběru s možností přerušování dodávek elektřiny nebo plynu.

Energetický zákon v ustanovení § 11a odst. 4 dále umožňuje zákazníkovi určit pozdější okamžik účinků odstoupení od smlouvy, než jaký je stanoven energetickým zákonem. Dodavatel elektřiny nebo plynu však podobné oprávnění k určení pozdějšího okamžiku účinků odstoupení zákazníka podle energetického zákona nemá. Tato úprava vychází z obecné právní úpravy odstoupení od smlouvy, které je jednostranným právním úkonem jedné smluvní strany, jenž je adresován druhé smluvní straně a jehož účinky nastávají okamžikem, kdy se dostane do sféry vědomí tohoto adresáta, případně pozdějším datem, který

⁴) Vyhláška č. 541/2005 Sb., o Pravidlech trhu s elektřinou, zásadách tvorby cen za činnosti operátora trhu s elektřinou a provedení některých dalších ustanovení energetického zákona, ve znění pozdějších předpisů.

⁵) Vyhláška č. 365/2009 Sb., o Pravidlech trhu s plynem, ve znění pozdějších předpisů.

⁶) Proces změny dodavatele elektřiny či plynu je třeba zahájit nejpozději desátý pracovní den před datem účinnosti změny dodavatele, a to podáním žádosti o uskutečnění změny dodavatele novým dodavatelem elektřiny či plynu u operátora trhu. Pokud tedy zákazník doručí odstoupení od smlouvy stávajícími dodavateli později než 10 dnů před koncem kalendářního měsíce s tím, že účinky takového odstoupení by nastaly ke konci tohoto kalendářního měsíce, nebylo by v této lhůtě možné dokončit proces změny dodavatele, tj. operátor trhu by nestihl do konce daného kalendářního měsíce zaregistrovat nového dodavatele elektřiny nebo plynu a přiřadit jej k odběrnému místu zákazníka. V takovém případě by se zákazník nacházel minimálně po několik dní v režimu neoprávněného odběru podle ustanovení § 51 odst. 1 písm. a), resp. § 74 odst. 1 písm. a) energetického zákona, neboť by odebíral elektřinu či plyn bez uzavřené smlouvy, jímž předmětem by byla dodávka elektřiny, resp. plynu.

odstupující smluvní strana v odstoupení od smlouvy stanoví, a to aniž by ze strany adresáta byl vyžadován jakýkoli další právní úkon (akceptace, přijetí odstoupení atp.). Protože je odstoupení od smlouvy podle ustanovení § 11a odst. 3 energetického zákona jednostranným právním úkonem zákazníka, je to právě a pouze zákazník, který je podle ustanovení § 11a odst. 4 energetického zákona oprávněn stanovit pozdější okamžik, kdy takové odstoupení od smlouvy nabývá účinků, a dodavatel elektřiny či plynu nemůže tento jednostranný právní úkon zákazníka jakkoli „měnit“ či „upravovat“. K platnosti zákaznickova odstoupení od smlouvy a vyvolání účinků odstoupení v žádném případě není třeba akceptace ze strany dodavatele či potvrzení o tom, že dodavatel elektřiny s takovým úkonem zákazníka souhlasí atd.

Energetický regulační úřad tedy považuje za nesprávný a jsoucí v rozporu s výše uvedeným ustanovením § 11a odst. 4 energetického zákona takový postup dodavatelů elektřiny či plynu, kdy po obdržení odstoupení zákazníka od smlouvy, jejímž předmětem je dodávka elektřiny či plynu, sami svévolně upravují okamžik, kdy má takové odstoupení zákazníka vyvolávat účinky.

VI. Smluvní úprava práva zákazníka na odstoupení od smlouvy

Energetický zákon v ustanovení § 11a odst. 3 a 4 upravuje určitý minimální standard práv zákazníka, když mu přiznává určitá oprávnění, která může zákazník ze zákona uplatnit vždy, pokud dodavatel elektřiny přistoupí ke zvýšení ceny za dodávku elektřiny či plynu nebo ke změně jiných smluvních podmínek. Ustanovení § 11a odst. 3 a 4 energetického zákona však žádným způsobem nederoguje pro oblast energetiky ustanovení § 48 občanského zákoníku a nevylučuje tak další smluvní úpravu práva zákazníka, ale na druhé straně též dodavatele elektřiny či plynu, na odstoupení od smlouvy, pokud se tak smluvní strany dohodly. Podle ustanovení § 48 odst. 1 občanského zákoníku platí, že účastník může od smlouvy odstoupit, jen jestliže je to v zákoně stanoveno nebo účastníky dohodnuto.

Pokud si tedy dodavatel se zákazníkem ve smlouvě sjednají další případy, kdy má jedna nebo druhá (nebo obě) smluvní strana právo od smlouvy, jejímž předmětem je dodávka elektřiny či plynu, odstoupit, není důvod taková smluvní ujednání považovat za neplatná či v důsledku pozdějšího přijetí zákonné úpravy odstupování od smlouvy podle ustanovení § 11a odst. 3 energetického zákona za neaplikovatelná či dokonce obsolentní. Takovou smluvní úpravu je možno považovat za vyšší standard oprávnění zákazníka a volnou smluvní úpravu mezi dvěma soukromoprávními subjekty⁷⁾.

Energetický regulační úřad tedy považuje za nesprávný a jsoucí v rozporu se smlouvou uzavřenou mezi dodavatelem a zákazníkem takový postup dodavatele elektřiny či plynu, kdy dodavatel omezuje právo zákazníka na odstoupení od smlouvy, které je smluvními stranami sjednáno ve smlouvě, pouze na důvody stanovené energetickým zákonem, přestože uzavřená smlouva výčet důvodů, pro které je zákazník oprávněn uplatnit právo na odstoupení od smlouvy, oproti úpravě energetického zákona rozšiřuje.

VII. Závěr

⁷⁾ Pokud si např. smluvní strany sjednají nebo v minulosti sjednaly, že má zákazník právo odstoupit od smlouvy v případě jakékoli změny původně sjednané ceny za dodávku elektřiny či plynu (nikoli tedy pouze v případě zvýšení ceny, jak nově upravuje ustanovení § 11a odst. 3 energetického zákona), jsou smluvní strany takovou smluvní úpravou vázány a je možné takového smluvně založeného práva zákazníka na odstoupení od smlouvy využít

Energetický regulační úřad doporučuje držitelům licence na obchod s elektřinou, obchod s plynem, výrobu elektřiny nebo výrobu plynu postupovat v souladu s tímto výkladovým stanoviskem.

Energetický regulační úřad postupuje podle tohoto výkladového stanoviska ode dne jeho vyhlášení.